

Centrala Soldatregistret firar 40 år!

Det var en höstdag den 21 oktober 1983 som Björn Lippold öppnade dörrarna och gick in på sitt nya arbete på Stifts- och Landsbiblioteket i Skara. Han visades runt av sin nya chef dåvarande länsbibliotekarien Arne Sträng. Han fick sin plats och uppdraget att inventera de indelta soldaterna som tjänstgjort i det Yngre Indelningsverket 1682–1901.

Arne Sträng sa: – Du får 6 månader på dig, längre räcker inte pengarna!

Vid skrivande stund den 22 augusti 2023 pågår arbetet fortfarande och vi kan konstatera att vi i år fyller 40 år! Vi lägger dagligen in nya soldater och uppgifter i registret som idag omfattar omkring en halv miljon indelta soldater. Uppdateringen för 2023 är också gjord med en ny sökdatabas på internet.

Första tankarna kring att inventera de indelta soldaterna fanns redan 1981 i Skövde. Det var en major vid namn Lennart Larsson i Skövde som då ville göra en inventering av alla soldattorp som tillhört de indelta. En hel del, eller snarare resterna av dem, fanns ju fortfarande kvar runt omkring i Skaraborg. Det diskuterades redan då om man inte även skulle sätta gubbarna och gummorna (soldathustrur) i torpen för en komplett inventering av hela indelningsverket och livet runtomkring.

Diskussionerna kring detta nådde dåvarande länsbibliotekarien Arne Sträng på Stifts- och Landsbiblioteket i Skara. Han kontaktade Björn Lippold som var en van släktforskare, och som vid den här tiden hade ägnat sig åt släktforskning i 15 år. Han hade även startat upp flera föreningar i ämnet. Björn fick uppdraget att i det nystartade projektet inventera de omkring 50 000 soldaterna och annat "löst folk".

Arne sa – Du får 6 månader på dig, längre räcker inte pengarna.

Björn tyckte att det var en stor utmaning att ta sig an projektet på heltid. Som barn hade han fått höra "di gamle berätta" när han träffade sin släkting soldaten Ture Ferdinand Stackell, och tidigt förstod han deras framträdande roll i det gamla samhället. I slakten fanns flera generationer av gamla soldater. Men Björn började metodiskt och tog ganska snart fram omkring 40 fält som skulle fyllas i vid inventering av soldaterna.

När han tog fram dessa fält hade han bra koll på Claes Lorentz Grills bok "Statistiskt sammandrag af svenska indelningsverket" från 1855. Härifrån hämtade han grunden för dessa fält avseende beteckningarna för torp, regemente, kompani och rote. Han tog också fram vårt unika aktnummer eller "personnummer" på soldaterna. Ett finurligt nummer som Björn konstruerade för att hålla lite bättre koll på soldaterna i registret. Ett exempel på detta är en kär släkting till Björn, Ture Ferdinand Stackell. Så här ser ett aktnummer ut för kavalleriregementena:

VG-05-0117-1899:

VG = Västgöta Regemente

05 = Kåkind Kompaniets nummer

0117 = Rotens nummer i kompaniet i de 2:a fall Borrebäck

1899 = Antagningsår d v s året då soldaten antogs som soldat

När fälten och strukturen väl var klarlagd började tog inventeringen i snabb fart! Björn såg till att tidigt börja synas i media och vara ute och föreläsa i ämnet. Han gick ut till släktforskare runt om i landet och bad om uppgifter från alla som hade stött på soldater i sin släktforskning. Intresset var mycket stort från många fritidsforskare då det militära materialet var mycket lite utnyttjat eller

använt i undantagsfall. Till en början så var all inventering analog, men Björn såg att det där med datorer var på frammarsch och förberedde materialet så att det enkelt skulle kunna digitaliseras.

Han upptäckte att liknande inventeringar av det han påbörjat i Skaraborg också pågick i andra delar av Sverige. Detta ledde i sin tur fram till att inventeringen i Skaraborg 1988 utsågs till att bli ett centralt soldatregister för hela landet av Erik Norberg. Den mall som var upprättad i Skaraborg följdes snart av de övriga register som var igång. De nya registren som startades erbjöds också att ansluta sig frivilligt om de följde den mallen. Anslutningsgraden var mycket hög och man kunde inom kort ha ett register som svepte över hela landet. Totalt växte verksamheten till att innefatta 23 register i alla län. Registret blev ganska snart digitalt och i början på 2000-talet gavs det ut 2 CD skivor med registret.

Sedan 2003 har allmänheten möjlighet att söka i registret på Internet, om dock i begränsad omfattning. Den information som ligger ute om soldaten är endast tillräckligt för att man ska finna rätt soldat, vilket har överenskommit med de lokala registren. När du väl finner honom i vår sökdataas ber vi dig att ta en kopia på aktnumret och höra av dig till det register som ansvarar för soldaten, var på du får en soldatakter och torpakt mot en frivillig eller symbolisk summa.

Centrala Soldatregistret idag

Björn Lippold drev framgångsrikt registret fram till sin bortgång år 2020. Då hade han varit huvudpersonen för registret i hela 37 år och firade dessutom omkring 60 år som släktforskare. Han fick genom åren motta en rad priser och mycket uppskattning för sin inventering, bland annat Nordiska Museets kungliga medalj för "Hembygdsvårdande gärning". Runt 2010 såg han till att det bildades en styrelse bakom honom som hjälpte till med finansiering och allehanda frågor. Det finns även 11 lokala register kvar som gör ett stort arbete runt om i landet med sina egna län/regementen. De använder det gemensamma registerprogrammet och dessa knektar finns också sökbara på centrala soldatregistrets webbplats www.soldatreg.se. De släktforskarföreningar och privatpersoner som ansvarar för ett eller flera register, svarar på frågor som rör just deras register. Därutöver bedriver Centrala Soldatregistret egen forskning med hjälp av medlemmar i styrelsen och grupper runt om denna.

På www.soldatreg.se kan du se samtliga register uppräknade. Utöver detta kan du som släktforskare förkovra dig mer i vår spännande historia samt ta del av matnyttiga artiklar för att ta din släktforskning vidare om soldaten. Du finner även dokument om du vill hjälpa till att komplettera Soldatregistret med dina soldatsläktingar du forskat på. Självfallet hittar du här också sökdataas som genom åren haft ett genomsnitt på 1 miljon sökningar per år. 2022 slogs alla tidigare rekord då sökningarna gick upp till hisnande 1.7 miljoner.

Uppdatering 2023

Som traditionen bjuder har även Soldatregistret inför förbundets årliga släktforskardagar i augusti uppdaterat sökdataas på internet. Det totala antalet soldater uppgår nu till 456 941 poster. Vid årets uppdatering har mycket hänt för att ge ett urval på detta så har: Ett stort antal nya soldater i Sverige registrerats, man har även rensat registret på dubletter som smugit sig in. Soldatakterna har blivit fylligare då bland annat hustru, barn och föräldrar har fyllts på.

Vad innehåller Centrala Soldatregistret och vad är det som gör oss unika?

Det Centrala Soldatregistret inventerar manskap ur det Yngre indelningsverket mellan 1682–1901 från antagen soldat upp till Distinktionskorpral.

Vi sammanställer en komplett personakt med vårt aktnummer som grund för den indelta soldaten, Innehållande information från de militära källorna om honom och vad han var med om under sin tjänstgöring. Vi placerar honom det soldattorp som han var tilldelad. Vid en eventuell förflyttning

under tjänstgöringen, placeras soldaten i även i det nya torpet – samma soldat kan med andra ord ha flera akter, beroende på hur många gånger han förflyttades.

Förutom antagning och avskedsdatum så kan information patronymikon, längd, grad och födelseår finnas med. I vissa fall finns det noteringar i rullorna som visar vad soldaten varit med om under sin tjänstgöring. Detta kan vara med om, som arbetskommenderingar (t ex vid Göta kanal), sjukdomar och skador. Inte helt ovanligt är noteringar om soldatens karaktär eller fysik och hälsa.

Det som är unikt för registret är att det innehåller en sammanställning från flera olika källor, framför allt från de militära arkiven. Vi kan förse släktforskaren med uppgifter ur källorna som annars kan vara svåråtkomliga och svårtolkade. Vi följer och dokumenterar den enskilda soldaten, och genom det avtäcks ett helt regementes öde under tiden för indelningsverket.

I framtiden kommer alla de ca 650 000 knektar som har funnits i det svenska indelningsverket finnas med. Med hjälp av detta kan kvantitativ forskning också göras.

I registret förtecknas inte de värvade soldaterna som artillerister och inte heller de utskrivna soldaterna före 1682. Beväringar och värnpliktiga under 1800- och 1900-talet, är också sådana som inte förekommer i registret. Informationen som förekommer i första hand hämtad från militära källor och därför kan soldatens ursprung, före rekryteringen saknas.

I arbetet med registreringen ingår också kartläggning av knektarnas torp. Vi noterar var torpet låg, om det finns kvar och hur det såg ut. Det fanns ca 50 000 soldattorp och det återstår mycket inventeringsarbete att göra. Endast några få procent av torpen finns kvar idag och är ofta ombyggda eller flyttade.

Registret kan vara användbart även för militärhistoriker, då det ger en god bild av vad den svenska armén var med om under krigs- och fredstid. Det kan ge svar på hur förlusterna såg ut under kriget med sjukdomar, dödsjutningar och skador. Här framträder vilka kompanier och regementen som råkade mest illa ut under krigsperioderna. Registret möjliggör även framtagning av statistik över antagningsålder, antal tjänsteår och längden på soldaterna och mycket mer. Digitaliseringen har möjliggjort olika sammanställningar som berättar om vår militära historia.

Claus Lippold

Henrik Johansson

Genom Styrelsen för Centrala Soldatregistret